

Asia: VN/20279/2023

Korkeimman oikeuden esitys lainsäädäntötoimeen ryhtymisestä, oikeudenkäymiskaaren muutoksenhakua korkeimpaan oikeuteen koskevien säännösten täydentäminen

1. Yleistä

Onko teillä yleistä lausuttavaa korkeimman oikeuden esityksestä?

Itä-Suomen hovioikeus pitää tärkeänä, että korkeimmalla oikeudella on aito mahdollisuus huolehtia lainkäytön yhtenäisyydestä ja oikeuskäytännön ohjaamisesta. Korkeimman oikeuden lainsäädäntöehdotuksen toteuttaminen parantaisi korkeimman oikeuden mahdollisuuksia huolehtia tästä tehtävästään. Hovioikeus kannattaa ehdotusta. Ennakkopäätöskysymyksen osalta hovioikeus kuitenkin esittää eräitä näkökohtia, joiden tarkempaa arviointia jatkovalmistelussa se pitää tarpeellisena.

Oikeudenkäymiskaaren 30 a luvussa on vuodesta 2010 ollut säännökset ennakkopäätösvalituksesta. Menettelyllä on pitkälti samat tavoitteet kuin nyt ehdotetuilla ennakkopäätöskysymyksellä ja hyppyvalituksella. Jatkossa tulisi nyt ehdotettujen uudistusten lisäksi myös arvioida, voitaisiinko ennakkopäätösvalitusmenettelyn käyttöä tehostaa nykyisestä.

2. Hyppyvalituslupa

Lausuntonne esityksestä koskien hyppyvalituslupaa.

Itä-Suomen hovioikeus pitää ehdotusta perusteltuna.

3. Ennakkopäätöskysymys

Lausuntonne esityksestä koskien ennakkopäätöskysymystä.

Ehdotus ennakkopäätöskysymyksestä herättää kysymyksiä perustuslaissa säädetyn oikeusastejärjestyksen ja siihen sisältyvän alempien tuomioistuinten oikeusasteellisen riippumattomuuden ja niiden perinteisen tulkinnan kannalta. Perustuslain 3 §:n 3 momentin mukaan tuomiovaltaa käyttävät riippumattomat tuomioistuimet, ylimpinä tuomioistuimina korkein oikeus ja korkein hallinto-oikeus. Pykälän esitöissä painotetaan oikeusasteellista riippumattomuutta:

”Tuomioistuin on riippumaton myös oikeuslaitoksen sisällä. Ylempi tuomioistuin ei saa pyrkiä vaikuttamaan alemman tuomioistuimen ratkaisuun yksittäistapauksessa, vaan sen tulee odottaa mahdollista muutoksenhakuvaihetta. Ylimpien tuomioistuinten ennakkopäätöksillä on siten lähinnä oikeuskäytännön yhtenäisyyttä turvaavaa tuomioistuimia ohjaavaa merkitystä, mutta ei välitöntä oikeudellista sitovuutta yksittäisen oikeustapauksen ratkaisussa” (HE 1/1998, s. 76). Asiaa on käsitelty mm. lainsäädäntöehdotuksen perusteluissa viitatuissa perustuslakivaliokunnan lausunnoissa (PeVL 35/2005 vp ja Pe VL 14/2016) ja oikeuskirjallisuudessa (esim. Jyränki Antero, Uusi perustuslakimme, s. 245, Iura Nova 2000 ja Saraviita Ilkka, Perustuslaki, s. 888, Talentum 2011). Oikeuslähdeopissa on vanhastaan pidetty ero vahvasti velvoittavan lain ja ainoastaan heikosti velvoittavien lainvalmisteluaineistojen ja tuomioistuinratkaisujen välillä (Aarnio Aulis, Oikeussäännösten tulkinnasta, s. 94–97, Juridica 1982).

Korkeimman oikeuden ehdottama sääntely ennakkopäätöskysymyksestä olisi merkittävä muutos vakiintuneeseen käsitykseen prejudikaattien tekemisestä ja käyttämisestä lainkäytössä. Käräjäoikeudella tai hovioikeudella ei olisi enää toimivaltaa arvioida sen käsillä olevien tosiseikkojen soveltuvuutta lakiin, jos korkein oikeus on ratkaissut kysymyksen ennakkopäätöksellään, vaan prejudikaattia olisi noudatettava samalla tavalla ja samalaisella sitovuudella kuin lakia. Ehdotuksessa ei ole lähemmin perusteltu ratkaisua ennakkopäätöksen sitovuudesta, vaikka Euroopassa on tässä suhteessa erilaisia ratkaisumalleja. Alankomaissa päätös on sitova, kun taas Ranskassa se on neuvoa-antava.

Tämä muutos on periaatteellisesti ja oikeuslähdeopillisesti merkittävä. Toisaalta korkeimman oikeuden antama ennakkopäätös ei sitoisi muita vastaavia asioita ratkaistaessa, mikä rajaa uudistuksen periaatteellisia vaikutuksia oikeusasteelliseen riippumattomuuteen ja vakiintuneeseen oikeuslähdeoppiin.

Hovioikeus esittää vielä arvioitavaksi, voisiko annettava ennakkopäätös olla ainoastaan neuvoa-antava eikä alemmaa oikeutta sitova. Koska ehdotettu ennakkopäätöskysymysmenettely tarkoittaa merkittävää puuttumista muutoksenhakuoikeuteen, olisi myös syytä tarkemmin arvioida mahdollisuutta muutoksenhakuun alemman oikeuden ennakkopäätöksen johdosta tekemään ratkaisuun.

4. Muuta

Onko teillä muuta lausuttavaa korkeimman oikeuden esityksestä?

-

Aalto Teija

Itä-Suomen hovioikeus - Lausunnon ovat valmistelleet hovioikeuden presidentti Antti Savela sekä hovioikeudenneuvokset Eero Antikainen, Minna Koskinen ja Aki Rasilainen.